

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

ים של דמעות

ימי דין: בהרבה מקורות מבואר שספירת העומר הם ימי דין. הרבה גזירות ושמות היו בימי הספירה. מנהג ישראל לומר 'אב הרחמים' אפילו בשבת מברכים. ומבואר ב**אליה רבה** (סימן תצא אות א) בשם **רבינו ירוחם**, שספירת העומר הם ימי דין. וכתב **בשער הכוונות** (פ"ו ע"ב) בשם **האריז"ל** שימי העומר הם ימי דין ועד ל"ג בעומר הם דינים קשים, ולכן מתו תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה לזה ושלטה בהם מידת הדין. על דרך זה כתב **רבי חיים ויטאל** (עץ הדעת פרשת ראה), "וכמו שידעת כי אלו ימי ספירת העומר הם ימי דין גמור לכל הפרטים".

מירון: ימי ספירת העומר תשפ"א לא ישיכוו לנצח. שבר על שבר הושברנו, טרם יכשו הדמעות מאסון הראשון עד שבה האסון האחרון. ל"ג בעומר במירון תשפ"א, תכף אחרי מעמד ההדלקה בתולדות אהרן נקטפו בחטף 45 צדיקים, ונפצעו עוד כ-150.

גבעת זאב: מ"ט בעומר ערב חג השבועות תשפ"א באסון בבית המדרש דחסידי קארלין סטולין גבעת זאב נקטפו באיבם 2 צדיקים, ונפצעו עוד כ-200.

עוטף עזה: יהודים הותקפו ברחבי ארץ ישראל, יהודי הותקף בלוד בידי בני עולה ומת מפצעיו. טילים התעופפו עשרות קילומטרים מרצועת עזה, מאות אלפי איש היו ספונים במקלט, המלחמה בדרום הארץ שהתחילה בספירת העומר הפילה כמה קרבנות יהודים וגרמה לפציעות של עשרות איש המיחלים לרפואה ממיטת חולים.

תורה וגמילות חסדים: על הזמן של חבלי משיח, מבואר **בגמ'** (סנהדרין דף צח), אמר רבי יוחנן אם ראית דור שמתמעט והולך חכה לו, **שנאמר** (שמואל ב פרק כב פסוק כח) וְאֵת עַם עֲנִי תוֹשִׁיעַ. אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו, **שנאמר** (ישעיהו פרק נט פסוק יט) כִּי יָבוֹא כְּנָהָר צָר רֹחַ ה' נִקְסָה בו, וסמיך ליה (שם פסוק כ) וְכָאֵל לְצִיּוֹן גּוֹאֵל.

ופירש על כך **הגמ"ק רבי אלחנן וסרמן ה"ד** (קובץ מאמרים עמוד רפט), הצרות של הגלות אינן כנהר כי יש רווח והפסקה בין צרה לצרה וגזירה לגזירה. כמבואר **ברמב"ן** (בראשית לב יז) על **הפסוק** וְיָרֵחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֶדְרָ וּבֵין עֶדְרָ. אולם כאשר אנו רואים שהצרות באות ללא הפסק, הרי הם חבלי לידה של הגאולה.

ובהמשך **הגמ'** (סנהדרין דף צח), שאלו תלמידיו את רבי אלעזר, מה יעשה אדם וינצל מחבלו של משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים. יהי ציון שנזכה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'ברכת שעשה לי נס'

על נסִיף שִׁבְכָל יוֹם עִמָּנוּ

גדר נס: הגיליון הנוכחי עוסק בשאלה, לגבי ניצולי 'אסון מירון' ו'אסון קרלין', וכן תושבי 'עוטף עזה' שהותקפו באלפי טילים, האם צריכים לברך 'שעשה לי נס' כשדואים את המקום שהיו בו בסכנת חיים וניצלו? עם שם ומלכות, או בלי שם ומלכות? וכל כמה זמן עליהם לברך?

1. הגומל לחיבים טובות

ניצל ממות: דיני ברכת 'הגומל' התבאר **בגיליונות עומק הפשט** - גיליון מספר 169 בענין 'הודאה בחולה שנתרפא', ובגיליון מספר 275 בענין 'הגומל בחולה קורונה שנתרפא'. פרטי דיני 'הגומל' ו'שעשה לי נס' בגיליון הנוכחי, מתוך הספרים הנפלאים **פסקי תשובות** (סימן ריח ריט), **שער העין** (פרק כג), ו**כל החיים** (פרקים יד טו), ומאמר מאת הג"ר **משה ברנדסדורפר שליט"א** (כתב יד).

תחילה יש להדגיש, מה שכתב **המשנ"ב** (סימן ריח ס"ק לא), שיש הבדל יסודי בין ברכת 'הגומל' שמברך על חסדי המקום שניצל ממות לחיים, אף כאשר ניצל בדרך הטבע ואינו בגדר נס גמור, כמו אדם שטט במטוס ונוסע בספינה וכדומה שמברך 'הגומל'. אבל ברכת 'שעשה לי נס', מברך רק על נס גלוי שאירע עמו, ולכן יש הרבה אופנים שצריך לברך 'הגומל' כי ניצל ממות לחיים, ואינו מברך 'שעשה לי נס' כי ההצלה לא היתה בדרך נס.

שגמלני כל טוב: מבואר **בגמ'** (ברכות דף נד), ונפסק **בשו"ע** (אורח חיים סימן ריט סעיפים א ב), ארבעה צריכים להודות, יורדי הים, הולכי מדבריות, חולה ונתרפא, אסיר שהשתחרר, וסימנך: וכל החיים יודוך סלה: חולה, יסורים, ים, מדבר, ומברך 'הגומל לחיבים' טובות שגמלני כל טוב, והשומעים אומרים, 'מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה'.

המקור לברך על 'חולה שנתרפא', **דנתיב** (תהלים קז יז-כא) יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיִרְפָּאם... יוֹדוּ לֵה' חֶסְדּוֹ. ומבואר **ברא"ש** (ברכות פרק

ט סימון (בסימן ריט), שתקנת 'הגומל' היא במקום שחייב קרבן תורה.

על אזהרה חולי: לדעת השו"ע (סימן ריט סעיף ח), מברך 'הגומל' על כל חולי שניצל ממנו, ואפילו חולי שאין בו סכנה, ולא רק בחולי אחד מהאברים הפנימיים, אלא אפילו עלה למיטה וירד, חיוב לברך, שנחשב כאילו עלה לגדרו וירד. ונחלק עליו הרמ"א (שם) שאין מברכים 'הגומל' רק בנתרפא מחולי שיש בו סכנה, כמו מכה באברים הפנימיים, והכריע המשנה ברורה (ס"ק כח), שלא יברך אלא אם חלה כל גופו, כון שכב במיטה לפחות שלושה ימים, ואם היה חולה במחלה שיש בה סכנה, אפילו אם היה במיטה פחות משלושה ימים, צריך לברך.

שאר ניסים: בשו"ע (סימן ריט סעיף ט), הביא שיטת הריב"ש (סימן שלו), שמברך 'הגומל' על כל נס שאירע עמו, כגון שניצל מנפילת כותל, דריסת שור, טריפת אריה, גנבים ושודדי לילה. ושיטת האבודרהם (עמוד שם), שמברך רק על ארבעה אלו. והכריע השו"ע לברך על שאר ניסים בלי שם ומלכות. וכתבו החיד"א (ברכי יוסף סימן ריט ס"ק ח, ובמחזיק ברכה), ורבי יצחק אבועליפאי (פני יצחק מערכת הגומל אות סח), הגר"ח פלאגי (ספר החיים סימן כז אות יא), בן איש חי (פרשת עקב אות י), ועוד הרבה אחרונים, שהנהיגים במנהג בני ספרד ועדות המזרח, ינהגו כדברי מרן שפסק שטוב לברך בלי שם ומלכות. מאידך לדעת המגן אברהם (ס"ק י), הט"ז (ס"ק ז), וה"ח (סימן ריט סעיף ה) ונחשבו (סוף סימן ריט), והאליה רבה (ס"ק טו), והמשנ"ב (ס"ק לב), כיום המנהג לברך בכל נס.

לא פגע: ברכת 'הגומל' נאמר כאשר היה שריו בסכנה וניצל. ונחלקו הפוסקים מה הדין כאשר נפל אבן או ברזל סמוך לראשו, ואילו היה פוגע בו היה בסכנת מיתה, לדעת חיים אדם (כלל סה סעיף ד) מברך 'הגומל'. ולדעת המהר"ל (נתיבות עולם נתיב העבודה פרק יג), והמקור חיים (לבעל החוות יאיר קיצור הלכות סימן ריט סעיף ט) אינו מברך, והוא מנהג עמי הארץ לברך, כיון שלא היה בתוך הצרה, ומה שנמנע הצרה מלכוד אינו בכלל ארבעה שצריכים להודות.

במעט לברך: ואם כמעט הגיע למקום סכנה לכל הדעות אינו צריך לברך, כמבואר בשו"ת הרדב"ז (חלק ג תשובה תקעב), ובמקור חיים (סימן ריט), ומשמעות דברי המשנ"ב (סימן ריט ס"ק כט). ומטו על כך בשם הגה"י ישראל יעקב מישר זצ"ל, על השאלה של יהודי ש'כמעט' היה במקום הפגיע וניצל כאשר עזב את המקום רגע לפני, האם צריך לברך 'הגומל', והשיב 'במעט' יברך.

2. שעשה לי נס במקום הזה

ניצול: מבואר בגמ' (ברכות דף נד:) ונפסק בשו"ע (סימן ריט סעיפים א-ו), ובמשנ"ב (שם), הוראה מקום שנעשה בו ניסים לכל ישראל או לרוב ישראל, כגון מעברות הים, ומעברות הירדן, וכדומה, מברך בשם 'מלכות' 'שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה'. מקום שנעשה נס לקצת ישראל אין מברכים עליו, אבל הניצול עצמו מברך 'שעשה לי נס במקום הזה'. ואם נעשה לו ניסים הרבה, מזכיר גם את שאר המקומות בברכה אחת, ומברך 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה ובמקום פלוני ופלוני'.

בני ותלמידיו: בנו מברך 'שעשה נס לאבי במקום הזה'. שני בניו מברכים 'שעשה נס לאביו'. בן בנו מברך 'שעשה נס לאביו / לאבי אבא / לזקני'. שני נכדים מברכים 'שעשה נס לאבותינו'.

בנו ובן בנו, מברכים גם אם נולדו קודם הנס משום כבוד אביהם, אבל מנין ואילו? מן הברכה אלא אם נולדו אבותיהם אחר הנס, בדזה שותפים כולם באותו הנס. תלמיד מובהק מברך 'שעשה נס לרבי במקום הזה'. אשה על בעלה ובעל על אשתו ואב על בנו אין מברכים. (משנ"ב ס"ק טז-יז, שער הציון שם, ביאור הלכה ד"ה וכל).

ומבואר ברמ"א (סעיף ו) ובמשנ"ב (ס"ק כא-כב) יש אומרים שצריך לברך גם על ראיית האדם שנעשה לו הנס, כגון באביו או רבו שצריך לברך על ראיית המקום שנעשה להם הנס). ומברך אחת לשלושים יום 'שעשה נס לאבי', 'שעשה נס לרבי'.

3. מהו נס?

יוצא ממנה העולם: בשו"ע (סימן ריט סעיף ט), מובא שיטת האבודרהם (עמוד שם), שמברך רק על נס היוצא ממנה העולם, כגון שהלך במדבר ובנס נעשה לו מעיין, אבל נס שהוא מנהג העולם כגון שניצל ממגביה בלילה אינו מברך. ושיטת הריב"ש (סימן שלו) שמברך גם על נס שהוא בדרך הטבע, כיון שהיה בסכנה וניצול נחשב נס. והכריע השו"ע לברך בלי שם ומלכות.

ונחלקו הפוסקים בכוונת השו"ע 'יוצא ממנה העולם', לדעת המגן אברהם (סימן ריט ס"ק יא, הובא בשער הציון ס"ק כו) והחיי אדם (כלל סה אות ד, נשמת אדם ס"ק א), 'הסכנה שלא כמנהג העולם', כגון שנפל עליו אריה שהוא סכנה נדירה, אפילו שההצלה כמנהג העולם, כגון שאנשים הבריחו את האריה. ולדעת המשנ"ב (ס"ק ל ושער הציון כו), 'ההצלה שלא כמנהג העולם', למרות שהסכנה כמנהג העולם. ולכל הדעות כאשר היה בסכנת מות ברורה, כגון שנפל עליו חומה או אבן או שעבר עליו עגלה טעונה, מברך אף שהסכנה לא יוצאת ממנהג העולם (חיי אדם שם, משנ"ב ס"ק לב, שער העין עמוד קע).

4. הוראת פוסקי זמננו

אסון: שאלו את הגר"ש אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פרק כג סעיף ט ארחות צדק 38) לגבי אדם שעבר תאונה וחזר לאיתנו לאחר זמן רב, האם לברך 'שעשה לי נס', והשיב, שאין אנו יודעים מה נחשב נס, ומה עדיין בגדרי הטבע ולכן יברך בלי שם ומלכות. ולגבי אדם שהיה מעורב בתאונה דרכים קשה שיש אנשים נהרגו, ועוד שנים נפגעו כל, הורו הגר"ש זצ"ל והגר"ש אלישיב זצ"ל (אבני ישיפה סימן מו) שהניצול יברך שעשה לי נס, בשם ומלכות. ולגבי אדם שצדע על נהר שנעשה קרח ונלקה הקרח תחת רגליו, וניצולו חייב בדרך נס, הורה בשבט הלוי (ובקע הסימן כח), שאם ברור לו שהיה בסכנת מות בטוח, וניצל שלא כדרך הרגיל, חייב לברך 'שעשה לי נס', ואם לאו יברך בלי שם ומלכות, וכתב שם שהוא כהכרעת הנשמת אדם והחיי אדם והיעב"ץ, ולא כהכרעת המג"א והמשנ"ב.

מירון: לגבי ברכת 'הגומל' ו'שעשה לי נס' לניצולי 'אסון מירון', התפרסמו הוראות מאת הגר"ר יצחק ילברשטיין שליט"א (קובץ ווי העמודים סיון תשס"א מספר 93 עמודים כה-ל), והגר"ר יצחק יוסף שליט"א (עין יצחק גיליון 239 פרשת במדבר תשס"א), ואחד מגדולי הוראת שליט"א, הגר"ב חותה שליט"א (קובץ באר התורה קי עמוד 21) והגר"ר מאיר סיריטוה שליט"א, והגר"ר יחזקאל אלימלך כהן שליט"א, והגר"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א (שערי הברכה פרק כב הערה לט, ובמכתב מתאריך כח אייר תשפ"א), והגר"ר בן ציון הכהן קוק שליט"א (צינוני הלכה), וכיון שיסוד ההוראות שוות, יובא כאחד תמצית יסוד דבריהם. ואדם שנוגע לו למעשה יעשה שאלת חכם!

לגבי ברכת 'הגומל', כל אדם שהיה דחוק ב'מדרגות המוות' או ב'מדרגות המוות', והרגיש קושי בנשימות, והיה שריו בסכנת חיים, מברך 'הגומל' על הצלת חייו.

בכל אדם שהיה שם ולא הרגיש קושי בנשימות, הדוחק לא הביאו לידי סכנה, או שהצליח לברוח רגע לפני האסון אינו מברך.

לגבי ברכת 'שעשה לי נס', לא די בהצלת חייו, ורק אדם שהיה דחוק בתוככי מפולת האנשים, ובדרך הטבע היה צריך למות, באופן שאלו שהיו מסביבו מות, וחיייו ניצלו באופן מופלא ממקום סכנת חנק, אף שפעולות ההצלה וההחייאה הם דברים טבעיים, כיון שיש כמה מסביבו שמתו וחיייו ניצלו, צריך לברך 'שעשה לי נס'.

אבל אדם שהיה סמוך למפולת, והרגיש מאוד את הדוחק ונחשב לדיק וברגילי, אבל לא נפל בצורה כזו שהיה אמור למות, ולא נפלו עליו אנשים אחרים ולא הגיע ממש עד שערי מוות, לא היה שריו בסכנת חיים ודאית ומוחצית, אינו מברך 'שעשה לי נס' כי אינו נס שיוצא ממנה העולם, ומכל מקום יברך בלא שם ומלכות. ואדם ששהה לימים ולא

ברכות דף נד. כיון שיש ספק אם יכול לברך שעשה לי נס, ראוי שיסע בדרך אחרת, ולא יגיע למקום הנס תוך ל' יום. והורה הגר"א **כהן שליט"א**, שאם לא בירך 'הגומל' צריך לברך 'שעשה לי נס', ואם בירך 'הגומל', מספק אינו מברך 'שעשה לי נס' כדיו ספק ברכות להקל. ומכל מקום המברך לא הפסיד, כפשוטו לשון המשנ"ב.

6. מה צריך לראות

מקום הנס: אם בעתיד ישיצו וישנו את המקומות שבהם קרו האסונות, כגון בסביבת ציון הרשב"י, האם יוכלו עדיין לברך 'שעשה לי נס' במקום הזה או לא? כתב **בשו"ת בצל החכמה** (חלק ה סימן ג), אדם שניצל בנס מסכנה גמורה, והנס אירע במקום אחר, כגון שגוי דרך אחריו, וכאשר הגוי היה במרחק מסוים נפל עליו הקיר וכן ניצל ממות, צריך לברך על ראיית המקום שהניצול עמד בו ולא במקום שהנס אירע. ואם במקום שנעשה הנס חפרו בור עמוק, או שהוסיפו טכנות עפר, אם העמיקו או שהגבירו את המקום פחות משלושה טפחים, יברך על ראיית המקום כשם ומלכות, ואם יותר משלושה טפחים, מברך בלי שם ומלכות.

'החזר דמי הנסיעה למירון'

השילל גליליון קודם: בהמשך לדעות הפוסקים שהובאו בגיליון 311 האם חברות האוטובוסים צריכות להשיב את דמי הנסיעה, לנוסעים שלא הגיעו למירון.
בספר 'אם אני אודך' חלק ח' ח"מ להג"ר גמליאל רבינוביץ שליט"א, מביא בשם הג"ר חיים אליעזר שיינברגר שליט"א כיון שיש כמה פסקות וצדדים, לכן מספק אם כבר נתן השכר, לא צריך להחזיר, והמציא מחבירו עליו הראיה.
ובשם הג"ר עובדיה יוסף טולידאנו שליט"א כשחברת הנ"י סיעה מוחזקת בספק, אם כבר יצאו לדרך וחזרו, 'יכולים ליטול כל שרכם. ואם עדיין לא יצאו לדרך, יכולים להחזיק בתשלומים שבידם, בניכוי דמי פועל בטל. ואם תהיה הוראה חוקית אחרת, יש להוראות אלו דין והלכה.
ובשם הג"ר אברהם שולטי שליט"א, אדם שהזמין נסיעה ולא שילם ובסוף לא הגיע למירון, לא צריך לשלם אף שנסע חלק מהנסיעה. ואם כבר שילם, היות והחברה מוחזקת בספק ידם על העליונה, וראוי לעשות פשרה. ובאופן שהחברה לא מוכנה להח" זיר את סכף, אם יש לנוסע אפשרות, הוא יכול לנסוע פעם אחת בלי תשלום, ובכך לתפוס את הממון.
ובשם הג"ר יוסף אביטבול שליט"א שהביא מהג"ר בנימין חתה שליט"א, שעובדי הנסיעות נחשבו מכת מדינה ואונס.

היה שרוי בסכנה, או שברך רגע לפי האסון אינו מברך כלל. **קרבן:** ולפי הפוסקים הנ"ל, לגבי 'אסון קרלין' המציאות היא שההרוגים והפצועים באופן קשה עד כדי סכנת מוות היו מתחת לפרנצ'עס (ומהם שנכנסו לתקן את הפרנצ'עס, כאשר ראו שהם במצב לא יציב), ואילו הנופלים שהו על הפרנצ'עס לא נהרגו ולא הגיעו ממש עד שערי מוות. ולכן אדם שהיה על הפרנצ'עס ונפל, אם היה בסכנת חיים צריך לברך 'הגומל' ואינו מברך 'שעשה לי נס', ויכול לברך 'שעשה לי נס' בלי שם ומלכות. אדם שהיה מתחת לפרנצ'עס והיה בסכנת חיים כאשר נלכד תחת המפולת של אנשים וברזלים וחיייו ניצלו בנס, הורה **אחד מגדולי הוראה שליט"א** שצריך לברך 'הגומל' וגם 'שעשה לי נס'. ובכל זה יעשה שאלת חכם.

עוטף עזה: ולגבי פצצות בעוטף עזה, יש להביא מה ששאלו את **הגר"ש אלישיב זצ"ל** (וישמע משה עמוד פז), לגבי פצצה שנפלה בחדרו וניצול, האם מברך 'שעשה לי נס'. והשיב, אם הנס היה שהפצצה לא התפוצצה, או לא היה מברך, אולם אם היא התפוצצה וחלק מהאנשים נפגעו והוא ניצל, יש לו לברך. ואם כן לגבי תושבי 'עוטף עזה' שהותקפו באפי' טילים, צריכים לעשות שאלת חכם מתי נחשב במקום סכנה, שצריך לברך 'הגומל', ומתי נחשב נס שלא כמנהג העולם, שצריך לברך גם 'שעשה לי נס'.

5. כל כמה זמן מברך

פעם בשלושים יום: במאור **בשו"ע** (סימן ריח סעיף ג) שכל פעם שרואה את המקום צריך לברך 'שעשה לי נס', אם עברו שלשים יום שלא ראה את המקום. וביאר **בערוך השולחן** (סעיף ה) שכל שלשים יום נחשב כדבר חדש, וחודש מלשון חדש שהלכנה מתחדשת בו, וישראל נמשלו ללבנה. והוסיף **המשנ"ב** (ס"ק יא-יב וביאור הלכה ד"ה במקום) ששלשים יום סופרים חוץ מהיום שראה חוץ מהיום שעומד בו עכשיו, אבל לפני שעברו שלשים יום אסור לברך וברכתו לבטלה. ואם ראה ולא בירך עד שכבר לא רואהו, הפסיד את הברכה, וגם אם לא בירך בראיה הראשונה, אפשר שלא יברך בפעם הבאה רק אם עברו שלשים יום, וכתב בספר **שער העין** (פרק א הערה לא) שלמעשה מספק לא יברך.

ולגבי אדם שביקר 'הגומל' תכף אחר הנס, והזדמן למקום הנס תוך שלשים יום לברכת הגומל, נחלקו הפוסקים האם ברכת הגומל הוא במקום 'שעשה לי נס', ולא יוכל לברך 'שעשה לי נס' עד שיעברו שלשים יום מברכת הגומל. ומדייקים בזה משלש **הש"ע הרב** שאין יכול לברך מיד. ואילו מלשון **המשנ"ב** (סימן ריח ס"ק טו) משמע שיכול לברך מיד. והורה **הגרש"ז אייזנברג זצ"ל** (חשוקי חמד

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **הגומל:** אדם צריכים להודות בברכת הגומל, ומברך על חסדי השם שניצל ממות לחיים למרות שניצל בדרך הטבע. ונחלקו הפוסקים על איסור עשיית מארבעה שצריכים להודות בברכת הגומל, והכרעת הש"ע כן מונה בני ספרד לברך בלי שם ומלכות, וכתבו האחרונים שהמנהג לברך בשם ומלכות גם על שאר ניסים.
- ב. **שעשה לי נס:** ברכת 'שעשה לי נס' הוא רק כאשר ניצל בדרך נס. מקום שנעשו ניסים לכל או רוב ישראל מברך 'שעשה לי נס' לכולם. נס שאירע עם היחיד מברך 'שעשה לי נס'. ואם אירעו לו כמה ניסים, יזכיר בכל מקום את כל הניסים.
- ג. **צאצאיו:** בנו מברך 'שעשה לי נס' לאביו. שני בניו מברכים 'שעשה לי נס' לאביהם. בנו בן מברך 'שעשה לי נס' לאביו / לאביו אבא / לזקני. שני נאדים מברכים 'שעשה לי נס' לאבותיהם. בנו בן בן. מברכים גם אם נולדו קודם הנס, מנין ואילך אין מברכים אלא אם נולדו אבותיהם ונאדו את הנס. תלמיד מובהק מברך 'שעשה לי נס' לרבי במקום הזה. אשה על בעלה ובעל על אשתו ואב על בנו אין מברכים.
- ד. **יוצא ממנהג העולם:** מברכים שעשה לי נס רק על נס ש'יוצא ממנהג העולם', ועל נס שאינו יוצא ממנהג העולם מברכים בלי שם ומלכות. ונחלקו הפוסקים האם צריך 'שהסכנה' היא שלא כמנהג העולם, או ש'הצללה' אינה כמנהג העולם. ובמקום סכנה גמורה שהיה אמור למות לכל הדעות מברך.
- ה. **מירון:** ב'אסון מירון' הוראת הפוסקים, שכל אדם שהיה במסדרון ובמדרגות המות והיה שרוי בסכנת חיים יברך 'הגומל', ומי שהיה בתוך ערימת האנשים כאשר אנשים מסביבו מתו ואף הוא היה אמור למות בדרך הטבע וחיייו ניצלו יברך גם 'ברוך שעשה לי נס'. ואם לא היה בסכנה ודאית יברך בלי שם ומלכות. אם ברח שניה אחת לפני הדוחק, או שעמד במקום הדחק ולא הרגיש קושי בנשימה, אינו מברך הגומל ולא שעשה לי נס.
- ו. **קרלין:** לפי זה ב'אסון קרלין' מי שהיה מעל לפרנצ'עס ונפל, אם היה בסכנת חיים מברך הגומל ואינו מברך 'שעשה לי נס'. מי שהיה מתחת לפרנצ'עס ששים הרגומים והפצועים קשה יבך שעשה לי נס, ויעשה שאלת חכם. ובנישוי עוטף עזה, יעשה שאלת חכם מתי נחשב הצלה ממות לחיים לברך הגומל, ומתי נחשב נס שלא כמנהג העולם לברך גם שעשה לי נס.
- ז. **זמן הברכה:** מברך אחת לשלושים יום, ובתנאי שלא ראה את המקום מהפעם הקודמת שביקר.

בית הוראה הילכתא

שקר להצלת חיים

שאלה: בגיליון עומק הפשט מספר 310 מדור 'בית הוראה' הובא החקירה האם מותר לישראל צוע, לשקר ולומר שהוא כהן, בכדי שצילוהו קודם לשאר הפצועים?

תשובה: השיב אחי הג"ר ראובן נתן נטע לוי שליט"א בעל מחבר ספר 'נטע רענן' (ניתן להאזין לתשובה בקו הילכתא 02-5377085 שלוחה 1), הנראה בזה אחר בירור עם חכמי הוראה שליט"א, אם יש במקום גם פצוע כהן אסור לישראל לשקר ולגזול את זכות הכהן. ואילו שני אנשים במדבר ורק לאחד יש מים, הרי ודאי שאסור לגזול מחבירו את המים ששייכים לו מדין 'חייך קודמים', כי המים של חבריו שייך לו, ומה שלוקח ממנו לוקח את החיים, ואין לו זכות לכך. אבל כשאין כהן פצוע ואין לאף אחד קדימה, יתכן שמותר לישראל לשקר ולומר שהוא כהן, בכדי להקדים את חבריו ישראל, שבלאו הכי אין עדיפות ביניהם ולא גזל זכות של אחר.

בגיליון השנה פרטית (שבועות תשפ"א), פורסם מעשה שהיה מפי הג"ר שלמה מילר שליט"א, ביחודי בעל תפקיד במחנות המשמדה שביקש לנאצי להוציא את בתו משהי הגוים והסכים, אלא לה בשמה ולא יצאה, ויצאה אשה אחרת במקומה. מי שנגזר עליו לחיות יחיה.

והשאלה, האם היה מותר לו לשקר שהיא הבת. והנה אם הבת האמיתית איננה, ודאי שמותר לשקר, אבל אם הבת האמיתית נמצאת יש לחקור אם מותר לשקר. וכן היה מעשה בשואה שחטפו ילדים, וידעו שאם יחזיר את בנו יתפסו ילד אחר, והורו שאסור להחזיר. והוא הדין כאן כשיש כהן אחר אסור, אבל אין כאן אחר מותר.

קדימה בקבורה

עוד חקירה נפלאה העלה בנטע רענן (כתב יד), וכבר עמד בזה באילת השחר (ויקרא פרק כא פסוק ח): כאשר צריך לקבור שני מתים, ואחד מהם כהן, האם צריך להקדים את קבורת הכהן מדין 'וקדשתו' וצדדי החקירה: א. האם שייך 'כיבוד' בקבורה, שמצינו דין קדימה לפתוח ראשון בסעודה ולברך ראשון על התורה, ולא מצינו קדימה בקבורה. ב. האם יש 'וקדשתו' לאחר מיתה, שכבר אינו בכלל הפסוק (ויקרא פרק כא פסוק ח) 'וקדשתו' כי אֵת לֶחֶם אֱלֹקִים הוּא מִקְרִיב.

והשיב תלמידי חכם שליט"א מחברה קדישא, שבמציאות נוגע למעשה, ומעולם לא שמע במסגרת תפקידו על קדימה כזו, ורק מבואר ברמב"ם שיש קדימה לאדם שמת ראשון מדין אין מעבירין על המצוות. וכן יש קדימה לאשה על איש, שבנושה מרובה משל איש, וצ"ע. והג"ח קנייבסקי שליט"א (טעמא דקרא פרשת אמור אות ח), מוכיח מהזהר (סוף פרשת בחוקות), שכהונה בטלה לאחר מיתה, ולכן אין דין להקדים את קבורת הכהן.

יהי רצון שהשאלות הללו לא יהיו נוגעים למעשה, כי אם בבחינת 'דרוש וקבל שבר'.

משיב כהלכה

ההגדרה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מה שיעור הבגד טלית קטן?

מהו שיעור אורך טלית קטן (אמה או אמה ומחצה). מהו שיעור רוחב טלית קטן, וכמה הוא בס"מ לפי שיעור הגר"ח נאה ולפי שיעור החזו"א, האם יש שיעור שונה לקטנים. האם התחת עולה מן המנין, והאם צריך 'תיק תק' או כפתור בתחילת החתך?

מקורות: שו"ע (סימן טז), ומשנ"ב (שם, וסימן ח ס"ק יז). ביאור הלכה (סימן טז ד"ה ואז, ד"ה לשוק). חזו"א (או"ח סימן ג, אגרות חזו"א חלק א סימן י). הג"ר יעקב צבי גאלדשטיין שליט"א (קונטרס שיעורי טלית קטן, 10 עמודים). הג"ר יהודה וייס שליט"א (קונטרס בירור שיעור טלית קטן, 44 עמודים). ניתן להשיג במייל eroov2000@gmail.com.

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט' בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
3. בפקס מספר 6507823-1532
4. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 311 בסך 100 שקל במזומן האברך המופלג הג"ר משה יחיאל הרסקין שליט"א בעל ה'לענין הלכה' מודיעין עילית

הוקדש לעילוי נשמת הגה"ק רבי חיים ב"ר יצחק מוואלוז'ין זצ"ל במלאת 200 שנה להסתלקותו י"ד סיון תקפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

נושא הגיליון הבא:

'שיעור בגד טלית קטן'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

מקרב לב נשגר ברכה לידידנו האברך המופלג מחשובי הלומדים בישיבת מיר הג"ר נתנאל רוטמן שליט"א לרגל לידת בנו שיחי' ית'ד' שיזכה להכניסו בביתו של אברהם אינו בעתו ובזמנו ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים שמעון כהן בשם בני החבורה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל

פקס: 02-6507823